

Literatura je mrtva, dolgo naj živi literatura: izziv literarnim teorijam

Monica Spiridon

University of Bucharest, 22 Bitolia Str., RO-71239 Bucharest 63
mspiridon@ines.ro

Razprava se dotika problema današnjega literarnega diskurza, ki skuša v pretendiranju na znanstvenost svoj besednjak približati »trdim« znanstvenim disciplinam, medtem ko se te - obratno - z »estetskimi obratom« približujejo »mehkim«, domišljijским področjem umetnosti. Z opozarjanjem na slepo ulico, v katero zlahka zaide takšno nerazločevanje, se zavzema za nezvedljivo - potrebno in plodno - specifičnost različnih diskurzov.

Ključne besede: literarna veda / literarna teorija / literarni diskurz / literarnost

Esej z naslovom *Romani kot teorije v liberalni družbi* (*Novels as Theories in a Liberal Society*), vključen v akademsko antologijo, ki je v devetdesetih letih izšla pri University of Toronto Press, povzema stališče, ki je običajno za današnji diskurz o literaturi. Njegov avtor Gary Wihl – profesor na univerzi McGill in avtor knjižnega eseja *Naključnost teorije* (*The Contingency of Theory*) – rad daje izjave, kakršna je naslednja:

Jezik teorije in jezik romana sta enako raznolika in pretanjena. Med njima ni globoko zakoličene izbire. Zato je moč vprašanj o romanu v tem, kako so romani uporabljeni, kaj osvetljujejo in kaj natanko je tako lucidnega na njih. Vendar pa *prej pričakujemo, da bo moralna vrednost romana izražena v trdem besednjaku družbenih ved, kot pa obratno.* (Poudarek M. S.; Wihl 110–111)

Avtor očitno vzpostavlja scenarij tako za literaturo kot za družbene vede. Odločno se zavzema za združitev dveh vrst diskurza, ki sta dolgo časa veljali za različna, če že ne docela nasprotna: romana in sociološke teorije.

Poleg tega je opcija kanadskega strokovnjaka podana kot dvojna alternativa. Najprej v razmerju do Kunderovega pogleda na sedanje stanje in predvideni razvoj romana. Drugič kot odziv na hipotezo, ki jo zagovarja ameriški filozof Richard Rorty: ta se zavzema za radikalen premik teoretičnega v smeri estetskega.

Referenčni sistem, v katerega Kundera umešča roman, je za našo razpravo o stanju umetnosti kar se da poučen. Kundera trdi, da obstajata dve

ločeni tradiciji zahodnega pisanja. To sta apodiktična in dogmatična tradicija, ki izhaja iz Descartesa, ter umetniška in domišljajska protitradicija, ki izhaja iz Cervantesa in izraža modrost negotovosti.

Češki romanopisec ne zanika dejstva, da sta si liberalizem ali moralni diskurz, ki ga upodablja roman, in intelektualni diskurz o istem vprašanju, kakršen se je razvil na sledi Descartesa, v nekaterih točkah dejansko blizu. Toda kar se tiče našega kanadskega kolega, to še zdaleč ne zadošča: »Kundera,« pravi Wihl, »izjavlja marsikaj, kar ne more zadovoljiti bralcev, ki jih zanima področje, kjer se oba diskurza prekrivata. *Pripombe o eksistencialni samozadostnosti je le težko uskladiti z opredeljitvami leposlovja kot umetnosti imaginarnega ali z romaneskno strukturo kot glasbeno melodijo.*« (Wihl 111)

Rortyjevo stališče je diametralno nasprotno Kunderovemu v tem, da bi rad spravil skupaj iste elemente, ki se jih češki romanopisec trudi držati kar najbolj vsaksebi. S tem ko zabrisuje vse obstoječe meje, si velikopotezni estetski projekt, ki ga je sprožil ameriški filozof, prizadeva za združevanje literature in teorije, romanov in sociološkega diskurza v en sam žanr. Imenujmo ta krovni žanr *velika teorija* v estetski preobleki.

To je videti povsem v skladu s tako imenovanim »estetskim obratom« v filozofiji, ki ga Rorty že nekaj časa zagovarja. Po njem naj bi družbene teorije, s tem ko se bolj in bolj približujejo romanu, ustrezale liberalni viziji družbe estetske iznajdljivosti, ki jo manj zanimata resnica in objektivnost kot pa osebna avtonomija in odkrivanje. (Rorty 75)

Toda naš kanadski kolega se ne strinja s tem. Avtor eseja, o katerem je tu govor, ne kaže do Rortyja kaj prida usmiljenja. Kot sam pravi, je v romanu še vedno prostor za izboljšave in idealna tarča *velike teorije* bi bila dosežena le, če bi se pisatelji še naprej pomikali proti »trdemu« teoretičnemu področju – raje kot v »obratno smer«.

*

Esej, ki smo ga pravkar citirali, je pretirana poenostavitev procesa, katerega posledice so danes jasno vidne in so v ospredju današnje razprave. V nadaljevanju bom skušala določiti nekatere od različnih ravni, na katerih se to pomembno izraža. Opraviti imamo namreč z dinamiko, ki deluje na zaporednih stopnjah in na različnih ravneh, vendar jo lahko v splošnem zaznavamo kot identično.

Prva raven se tiče odnosa med literaturo in metadiskurzi, ki se nanašajo nanjo. Poskus, da bi razbrali homologijo med literarnimi žanri in znanstvenim besednjakom, ima – če se sklicujemo na Rortyja – močno podporo v samorefleksivnosti, ki jo kaže literatura sama.

Samorefleksija je brezčasna razsežnost literature, ki se izraža in je prisotna v skoraj vseh literarnih obdobjih. Začenši z antiko (na primer

Eneido) je samorefleksivnost, ki živi naprej v srednjeveški viteški epiki in se vije kot rdeča nit skozi baročno književnost (zlasti gledališče) ter pušča sledove v romantiki ter realistični in naturalistični prozi, pravi tekstni plačanec. Raznolikost njenih funkcij je v 20. stoletju spektakularno narasla. Sama tema in izrekanje besedila, njegov avtor, pripoved in proces pisanja – vse to se lahko *en abyme* zrcali v moderni literaturi (Dallenbach; Hutcheon).

Kadar je samoreferenčnost osredotočena na literarne postopke in literarne kode, ima za posledico begajočo bližino literarni kritiki in fikcionalizirani literarni teoriji. V tem posebnem primeru literarna dela emfatično zatrjujejo, da so plod teoretičnega napora. Teorija tako domnevno postaja utemeljitveni diskurz literature.

Posledica tega je, da postajata tako status literature kakor njenega proizvajalca dvoumna. To ponazarjajo *avtorji-teoretiki* ali nemara *teoretiki-avtorji*, kakršni so Philippe Sollers, Hélène Cixous, Jean Ricardou, William Gaas, Raymond Federmann ali John Barth. Kaj je v teh primerih zrcalo in kaj tisto, kar se zrcali v njem?

Ali sta bila Barthov ali Ricardoujev recept za pisanje proze golo praktično ponazorilo njunih literarnih teorij? Ali pa, obratno, so njune teorije črpale svoje hipoteze iz romanov, kot so *Les lieux dits: Petit guide d'un voyage dans le livre* ali *The Floating Opera*?

Pravzaprav sta tako znanstveni kot spekulativni strukturalizem spodbudila projekte, ki skušajo pritegniti literaturo in metaliteraturo v krovno teorijo vseh človeških znanosti skupaj. Na sledi strukturalizma in poststrukturalizma je diskurz literarnega kritištva naredil radikalen premik z modelov in metafor, izposojenih pri empiričnih znanostih, k abstraktni spekulaciji, ideologiji in družbenemu diskurzu. Metafore iz sveta agrikulture (Bruss) in organske perspektive so danes pri študiju literature zavržene. Od osemdesetih let prejšnjega stoletja naprej je začela literatura veljati za kognitivni diskurz o realnem svetu, o družbi, politiki, svobodi, rasi, starosti, spolnosti, družbenih vrednotah in izbirah. Zanj so zahtevali enakopraven status s katerim koli drugim intelektualnim diskurzom v družboslovju in humanistiki.

Ta kontekst je pripeljal do naslednjih trditev:

»V romanih je skratka veliko prenicljivih opažanj, ki izhajajo iz pluralnosti opisov in prej krepijo kot pa odpravljajo dvoumnost. Roman kliče po novi vrsti pojmovnih orodij, ki pripenjajo rigorozno analizo na snov, ki ostaja odporna na razpoke.« (Wihl 113)

Če si torej med humanističnimi vedami roman in literarna teorija prizadevata doseči ambiciozni cilj ponovne vzpostavitve *velike teorije*, bi se na nasprotnem polu trojica, ki je utemeljila moderno znanost – fizika, biologija, zgodovina – raje napotila po poti panesteticizma.

Novi historizem je na primer pretrgal s konvencijami stroke in vnesel v zgodovinska besedila elemente literarne teorije. Njegov glavni argument je, da imata zgodovina in leposlovje marsikaj skupnega, saj z uporabo pripovednih sredstev in retoričnih sistemov vzpostavljata verbalno podobo realnosti. Če jih gledamo preprosto kot verbalne artefakte, med zgodovinami in romani dozvedno sploh ne moremo razlikovati.

V teh okoliščinah je začel potekati *nevaren in begajoč dvosmerni promet konceptov in metod*. Začeni z domnevo o neskončnem številu nesoizmerljivih paradigem znotraj znanosti je slednja zdaj očitno uvrščena v isto kategorijo kot umetniški diskurzi. Po drugi strani pa sociologi, zgodovinarji in filozofi zatrjujejo, da niso naravni zakoni nič drugega kot spekulativne projekcije, ki niso tako docela različne od svojih družbenih ustreznic.

Zato nas ne bi smelo presenetiti, če vidimo, kako se moderni literarni teoretiki lotevajo tveganih skokov v samo avantgardo znanosti – denimo v kvantno fiziko ali teorijo kaosa –, da bi tako zabelili svoje teorije o neobičajni in vseh spon prosti naravi umetniškega izkustva.

Ta pojav je osvetlila potegavščina ameriškega fizika Alana Sokala (profesorja na CUNY), resno zaskrbljenega nad perspektivo znanosti, ki jo podpirajo sodobni oddelki za literaturo: »Nikoli si nisem predstavljal, da dekonstrukcijska literarna kritika ni uporabljena za preučevanje Jane Austen, ampak za vrednotenje kvantne mehanike.« (Sokal, »Transg.« 62)

Dejstva so že tako razvpita, da jih bom le na kratko orisala.

Maja 1996 je bil v povzetku ameriške znanstvene revije *Social Text* (ki jo izdaja Stanley Fish z Duke University) predstavljen članek z – milo povedano – ekscentričnim naslovom: »Preseganje meja: k transformativni hermenevtiki kvantne težnosti«. Takoj zatem je njegov avtor, Alan Sokal, v prispevku »Fizikov eksperiment s kulturnimi študijami« (*Lingua Franca: The Review of Academic Life*, maj-jun. 1996) javno priznal, da je izvedel prevaro. Natančneje rečeno, znanstvenik je zatrjeval, da prenaša dekonstrukcijski diskurz literarnih teoretikov s področja humanistike in ga cepi na področje eksaktnih znanosti. Njegov članek, okrašen z obiljem raznovrstnih znanstvenih nesmislov v dekonstrukcijski preobleki, so sprejeli za objavo brez oklevanja, ker je – po Sokalovih lastnih besedah – »zvenel dobro in bil uglašen z intelektualnimi predsodki uredniškega odbora. (Sokal, »A. Physicist« 63)

Fizik je preigral vrsto tem, ki so v središču zanimanja sodobne fizike in matematike, in objestno trdil, da je neposredno iz njih izpeljal cel kup kulturnih, filozofskih in političnih sklepov. Kot je sam rekel, je to pač moralo biti povščeči trendovskim literarnim teoretikom, ki so neutrudno delovali zoper vsak izpovedani razkorak med znanostmi in družboslovjem ter humanistiko.

Po eni strani je Sokalova šala razkrila gnev in nezadovoljstvo ter vdahnila novo življenje v zgodovinski ozemeljski spor med domnevno »subjektivni-mi« humanističnimi vedami in »objektivnimi« naravnimi znanostmi. Po drugi strani pa se je spor še bolj razplamtel zaradi tako imenovanega estetskega obrata »trdih znanosti« – spremembe epistemoloških paradig, v skladu s hipotezo Paula Feyerabenda ali Thomasa Kuhna –, ki so se mu navdušeno priklonili neortodoksni strokovnjaki v iskanju novih zaveznikov.

Poskusen pregled dinamike, o kateri smo govorili v zgornjih vrsticah, vodi k sklepu, da je očiten postopek premik poudarka:

1. Prvi korak pomeni progresivno sprevačanje ravnotežja moči med literarnim diskurzom in metadiskurzi, ki se nanašajo nanj. Literarnoteoretski diskurz se vedno bolj obnavlja in pušča za sabo organicizem, medtem ko slavita zmago znanstveni in spekulativni strukturalizem. To je le preludij v »dobo teorije«, ki izkorišča samorefleksivni potencial literature in ni več omejena na sekundarni diskurz. Raje si prizadeva za status izvirnega diskurza in hoče biti izhodišče literature same.

2. Z druge strani se temu procesu pridružuje vse večja zabrisanost mej, ki ločujejo različne tipe intelektualnih diskurzov; približevanje eksaktnih znanosti in humanističnih ved poraja *soi disant* šibke epistemologije. Ta vrsta povratnega odziva, ki prihaja s strani znanosti, neizogibno krepi ambicijo, ki jo goji literatura, da bi namreč postala *velika teorija*, čemur sledijo zahteve, da bi se razvila v sam model postmodernih znanstvenih *velikih zgodb*.

3. Končno pa se, na institucionalni ravni, vse konča pri učnih načrtih in posebnih akademskih strukturah. Tukaj vseobsegajoči proces pogoltno literaturo in jo reducira na status gole literature ali zgolj ene diskurzivne prakse med drugimi (in tako drži korak z logiko, ki jo v primerjalnih študijah ponazarja razvpito Bernheimerjevo poročilo). (Bernheimer 39–50)

Le še korak nas loči od tega, da bi bili priča skrajni podložnosti literature. V trenutku, ko je literaturo posrkal vase vrtinec istosti, vodi pot njene totalizacije neposredno k vzgojno-političnemu projektu. Kot pravi Marjorie Perloff, je svet kot tekst pometel s tekstom kot svetom.

*

Skrajni čas je za vprašanje, če ni ta razvoj povsem običajen in legitemen, tako da ne pušča prostora za nostalgijo in brezplodne pritožbe. Ne znanstvenim konstruktom in teoretskim diskurzom na eni strani, ne ustvarjalnim fantazijam in umetniškimi diskurzom na drugi strani ne moremo odrekati vsaj skupne razsežnosti. Lahko jo imenujemo pluralnost, bujnost, svoboda domišljije itn. *Pod enim pogojem*: da vidimo to harmonijo kot goli *genus proximum*. Nikakor ne moremo dopustiti, da bi zanemarili obstoj

ostrih razlik. Če se ne bi menili zanje, bodisi namerno bodisi po naključju, bi nas to pripeljalo k rudimentarni koncepciji interdisciplinarnosti, ki bi bila – paradokсно – redukcionistična. V imenu pluralnosti bi to povzročilo pretirano poenostavljanje tako literature kot teorije, tako umetnosti kot znanosti, saj bi jih na silo tlačili v monoliten in izključujoč vzorec, kulturno neproduktiven in osnovan na racionalizirani ploskosti.

Dejansko pa znanstvena pluralnost ne bi mogla biti bolj različna od umetniških simbolnih projekcij. Nedvomno lahko obstajata o istem vprašanju povsem nasprotujoči si znanstveni teoriji. A v teh primerih je zaradi logike *ali–ali* nemogoče, da bi bili obe hkrati veljavni. Za posameznika ali za skupino posameznikov lahko geocentrična in kopernikanska teorija, statična in razvojna teorija vrst, Evklidovi aksiomi in neevklidska matematika le alternativno veljajo za teorije, ustrezno podkovanе z avtoriteto znanosti, kulturnimi ustanovami ali praktično rabo. Medtem ko bo ena od njih sprejeta, bodo druge omejene na zgodovino posamične znanosti ali pa bodo obveljale za plod ustvarjalne domišljije (npr. geocentrična teorija).

Toda po neizključujoči logiki tipa *prav tako kot ...* so lahko alternativni možni svetovi umetnosti sočasno sprejemljivi za vsakogar. Še več: celo za istega posameznika se številčno virtualno neskončne hermenevtične projekcije, ki temeljijo na nekem besedilu, med seboj ne izključujejo. Od tod nezmožnost, da bi literatura z dekodiranjem izgubila svojo svežino.

Prav semiotična perspektiva nam omogoča, da umestimo literaturo znotraj simbolne ekonomije skupnosti ali družbene skupine na določeni točki v času. Po Thomasu Pavlu kulturni modeli, ki pripadajo simbolni ekonomiji, nihajo med »ploskimi« – znanstvenimi, ki so ponavadi priznane kot osrednje – in »izbočenimi« strukturami (Pavel 146), ki pripadajo umetnostim in veljajo prej za marginalne. Literarni svetovi, njihova kompleksnost in nedokončanost temeljijo na izbočenih strukturah: vrsti enako veljavnih različic sveta.

Literarni pomeni delujejo sočasno in na različnih ravneh. Po drugi strani pa lahko znanost dopušča le ploske ontološke pokrajine: referenčni objekti, ki jih vključujejo, vsi po vrsti pripadajo isti ravni. V literarnem besedilu hočeta heteronomija in nered na vsakem koraku zamegliti sliko. Ni jamstva, da je mogoče vse stavke v besedilu zasledovati nazaj do enega in istega univerzuma smisla.

Kundera ima zato popolnoma prav, ko se sklicuje na neomejeno odrešitev romana. Enako velja za Rortyja in njegove izjave o dvoumnosti romana, pa tudi za kanadskega učenjaka, ki se ves čas pritožuje nad tem, da se literarna besedila ne pustijo brez preostanka dekodirati.

Na tem mestu bi rada poudarila nekaj, kar je bistvenega pomena, a kar vse preveč zlahka puščamo ob strani.

Da bi literatura ohranila svoje sedanje dostojanstvo in vzpostavila proti-tež svoji nedoločnosti, svoji nedokončanosti, svoji večnivojski pomen-ski strukturi in odpornosti na enoznačno dešifriranje, *ji ni treba strmoglaviti obstoječih kulturnih razmerij niti zagospodovati nad drugimi področji intelektualnega diskurza, denimo znanostmi in teorijo. Še manj se ji je treba poistovetiti z njimi vse do točke, ko prevzema njihove funkcije.*

V slovesu, ki ga uživa literatura – nasprotnemu tistemu, ki ga uživajo trdi kulturni modeli – bi morali videti prej privilegij kot pa oviro. V kulturni ekonomiji se lahko literatura posveti edinstvenim prizadevanjem. V ključni knjigi *A Theory of the Secondary* jih je nanizal Virgil Nemoianu. »Literatura sama je nekaj sekundarnega glede na glavna zanimanja človeških bitij in glavne gonilne sile zgodovine,« zatrjuje avtor knjige. (Nemoianu XII)

»Sekundarni« status literature ne potrebuje opravičila in ni razlog za ponižnost. Njeno nenehno odzivanje na prevladujoče intelektualne te-žnje je funkcionalno nujno za vsako simbolno ekonomijo. Tudi obratno je enako res: šibke epistemologije in estetska razsežnost eksaktnih zna-nosti ali njihov začasni prehod k šibkim epistemologijam niso veljaven argument v prid sprevrčanju aktualnih razmerij med intelektualnimi dis-kurzi. Literarna imaginacija igra pomembno vlogo pri povezovanju »glav-nega lika« z realnostjo. Iz istega razloga je proces vzpostavljanja stikov, ki so ga omogočili literarni izsledki, bistvenega pomena za osvetljevanje in legitimiranje posebnih razlik literature. Vsako besedilo, ki trdi, da je literatura, mora vzdržati interpretacijo kot literarno besedilo. (Nemoianu 194–95)

V teh okoliščinah je videti bolj primerno, če identificiramo in legiti-miramo razlike med literaturo in drugimi področji intelektualnega diskurza. Katera so tista posebna razpoznavna znamenja, ki bi nas lahko vodila pri tem podvigu?

1. Na kratko in dokaj naključno velja omeniti žanrske konvencije in norme, ki so značilne za literaturo – in ki jih vse preveč pogosto zanemar-jajo na račun iskanja skupnega temelja. Poznavanje teh konvencij in norm je pomemben del vsake individualne kulturne kompetentnosti.

Literatura je tako semantičen kakor pragmatičen pojem. Obstajajo in-stitucionalna pravila za tvorjenje epa, tragedije, romance, fantastične knji-ževnosti, znanstvene fantastike, poezije, drame, proze in tako naprej. V teku določenega časovnega obdobja se vse te razlike opirajo na trajne do-govorne vzorce. Semiotika se ostro zaveda odvisnosti literature od norm. Michael Rifaterre na primer trdi, da je edinstvenost literarnega pomena – ki ga imenuje *significance* – v tesni bližini med vsako najmanjšo enoto in širšo besedilno obliko, ki jo zaobsega. »Pomen ustvarjajo in upravljajo lastnosti besedila.« (Rifaterre 118)

2. Drug primeren kaŕipot za razpoznavanje literature je obzorje posebne literarne zgodovine. Vsako besedilo, ki pretendira na status literature, mora vzdržati interpretacijo kot literarno besedilo. Potreben je določen zgodovinski razvoj, ki ŕele omogoči interpretacijo in zahtevo po njej, potrebne so določene strukture in konteksti v zgodovini umetnosti. Literarna besedila so literarna besedila, če so interpretirana kot taka – če so konstitutivno interpretirana kot literarna besedila. V skladu z zapletenimi zgodovinskimi običaji ali izročilom bi morali literaturo opredeliti z vidika nepretrgane zgodovinske pripovedi, ki razlaga in pomaga ohranjati njeno enotnost in integriteto.

Sklepna misel:

Paradokсно bi morali padec literature na stanje *gole literature* in *enega diskurza med drugimi* videti kot neposredno posledico njene neomejene arogantnosti. Pretirano povzdignjen status, na katerega je merila literatura, je nosil v sebi seme današnjega padca.

S tem ko so skušali povzdigniti literaturo k velikemu dostojanstvu intelektualne paradigme, so tisti, ki se z njo poklicno ukvarjajo, sproŕili njen propad.

Stari Grki so imenovali to vrsto zaslepljenosti *hybris* in njihovi bogovi so jo strogo kaznovali.

Prevedla Seta Knop

BIBLIOGRAFIJA

- Bernheimer, Charles, ur. *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism*. Baltimore in London: The Johns Hopkins UP, 1995.
- Bruss, Elisabeth. *Beautiful theories. The Spectacle of Discourse in Contemporary Criticism*, Baltimore in London: The Johns Hopkins UP, 1882.
- Currie, Mark, ur. *Metafiction*. London in New York: Longman, 1995.
- Dallenbach, Lucien. *Le recit speculaire. Essai sur la mise en abyme*. Paris: Seuil, 1977.
- Hjort, Mette, ur. *Rules and Conventions. Literature, Philosophy, Social Theory*. Baltimore in London: The Johns Hopkins UP, 1992.
- Hutcheon, Linda. *Narcissistic Narrative. The Metafictional Paradox*. New York in London: Methuen, 1984.
- Kundera, Milan. *The Art of the Novel*. Trans. Linda Asher. New York: Harper and Row, 1988. [*Umetnost romana*. Prev. Jaroslav Skrušny. Ljubljana: Slovenska matica, Partizanska knjiga, 1988].
- Nemoianu, Virgil. *A Theory of the Secondary. Literature, Progress and Reaction*. Baltimore in London: The Johns Hopkins UP, 1989.
- Pavel, Thomas. G. *Fictional Worlds*. Cambridge Mass. in London UK: Harvard UP, 1986.
- Perloff, Marjorie. "Literature in the Expanded Field". *Comparative Literature in the Age of Multiculturalism*. Ur. Charles Bernheimer. 1995. 175–187.

- Rifaterre, Michael. *Semiotics of Poetry*. Bloomington: Indiana UP, 1978.
- Rorty, Richard. "Heidegger, Kundera and Dickens." *Essays on Heidegger and Others*. Philosophical Papers. 2. Cambridge Mass.: Cambridge UP, 1991. 64–76.
- Sokal, Alan. D. "A Physicist Experiments with Cultural Studies." *Lingua Franca*. May/June (1996): 62–64.
- — —. Jean Bricmont. *Impostures intellectuelles*. Paris: Editions Odile Jacob, 1997.
- — —. "Transgressing the Boundaries. Towards A Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity". *Social text*. Spring/Summer (1996): 217–252
- Wihl, Gary. "Novels as Theories in a Liberal Society." *Constructive Criticism. The Human Sciences in the Age of Theory*. Ur. Martin Kreiswith, Thomas Carmichael. Toronto, Buffalo, London: Toronto UP. 100–113.

Literature is Dead, Long Live Literature: A Challenge to Literary Theories

Key words: literary science / literary criticism / literary discourse / literacy

This discussion deals with the relationship between two discourse types that have long been considered different, if not even in opposition: literature and theory. Today this relationship is increasingly turned the other way round: increasingly frequent usage of the vocabulary of the hard sciences is typical of modern discourse about literature, whereas the social sciences prefer to resort to imagination and the imaginary potential of literary discourse. This blurring of boundaries – which strives to unite literature and theory, novels, and sociological discourse into one umbrella-genre, and for some kind of *great theory* in an esthetic disguise – results in a confusing closeness between literary processes on the one hand, and literary criticism and fictionalized literary theory on the other. This is also demonstrated by author-theoreticians (or better: theoretician-authors) such as Philippe Sollers, Hélène Cixous, and John Barth. In these circumstances, a dangerous and confusing two-way flow of concepts and methods has begun to take place. This was highlighted by the American physicist Alan Sokal's hoax. In an article with the eccentric title *Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity*, he allegedly grafted the deconstructive discourse of literary theoreticians onto the field of exact science and, so to speak, "planted" it on trendy literary theoreticians, who effortlessly acted against any discrepancy between the hard sciences and the social studies, on the one hand, and the humanities on the other. Despite the common dimension of these discourses, based upon the self-reflective move of literature itself, the discussion argues for the preservation of differences between them and warns against the danger of the

interdisciplinary approach. Paradoxically, this approach would be reductionist because it would cause an oversimplification of both literature and theory. In contrast to theory, literature is not subject to the excluding logics of *or-or*; instead, in its commitment to the principle of *just as ...*, it always remains open to the multiplicity of alternative worlds inapplicable to only a single universe of meaning.

Članek je bil v angleščini objavljen v / The article was published in English in:
Figueira, Dorothy, ur. *Cybernetic Ghosts: Literature in the Age of Theory*. Albany, Provo: Brigham Young University & ICLA, 2004. 78–88.